ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԴԻՏՈՐԴՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲ

N 21-05
17.02.2021

ՀՀ արդարադատության նախարար՝
պարոն Ռուստամ Բադասյանին

Հարգելի պարոն Բադասյան,

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 434-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատումը կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժով փոխարինումը դատարանի կողմից մերժվելու դեպքում այդ հարցի կրկին քննարկում կարող է տեղի ունենալ ոչ շուտ, քան **մերժման վերաբերյալ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից 6 ամիս անց, իսկ ցմահ ազատազրկման դատապարտված անձանց դեպքում՝ երեք տարի անց**:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 427-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ 1. Առաջին ատյանի դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը օրինական ուժի մեջ է մտնում վերաքննության կարգով բողոքարկման ժամկետն անցնելուց հետո, եթե այն բողոքարկված չի եղել: Առաջին ատյանի դատարանի՝ ***գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտն ուժի մեջ է մտնում կայացման պահից: Վերաքննիչ դատարանի և վճռաբեկ դատարանի դատական ակտերն օրինական ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից***, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի: 6-րդ հոդվածի 10[1] հոդվածի իմաստով՝*գործն ըստ էության լուծող դատական ակտեր են համարվում*՝առաջին ատյանի դատարանի դատավճիռը, քրեական գործով վարույթը կարճելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշումը, բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցներ կիրառելու մասին որոշումը, ինչպես նաև այդ ակտերի վերաքննիչ բողոքարկման արդյունքում վերաքննիչ դատարանի կայացրած դատական ակտերը, ինչպես նաև օրենքով նախատեսված դեպքերում վճռաբեկ դատարանի դատական ակտերը:

Քրեական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ հոդվածում սպառիչ թվարկված են գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերը, ինչից հետևում է, որ մնացած բոլոր որոշումները դասվում են գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերի թվին: Մասնավորապես, այդպիսին է համարվում նաև պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժով փոխարինելու հարցը քննելու մասին դատարանի կողմից կայացված որոշումը: Նույն օրենսգրքի 39-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն Վերաքննիչ դատարանում գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերի դեմ բողոքները քննվում են կոլեգիալ՝ երեք դատավորի կազմով, իսկ **գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերի դեմ բողոքները՝ միանձնյա**: Պայմանական վաղաժամկետ ազատ արձակվածի վերաբերյալ բողոքները Վերաքննիչ դատարանի կողմից միանձնյա քննելու հանգամանքը լրացուցիչ անգամ փաստում է, որ նման որոշումները հանդիսանում են **գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտեր:**

ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 115-րդ հոդվածի 13-րդ մասի համաձայն՝ Դատարանի կողմից պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատելը կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելը մերժելու մասին որոշում կայացնելու դեպքում դատապարտյալի՝

պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու վերաբերյալ հարցը կարող է կրկին քննարկվել **վերջնական դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ վեց ամիս անց, եթե դատապարտյալը նշված ժամկետը լրանալուց ոչ շուտ, քան 40 օր առաջ ներկայացրել է դիմում**, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 116-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերի: Դատապարտյալի կողմից կրկին դիմում ներկայացվելու դեպքում զեկույցները կազմվում են դիմումն ստանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում:

Դիտորդների խումբը տարբեր դատապարտյալներից ստանում է ահազանգեր, որ քրեակատարողական հիմնարկները պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու վերաբերյալ հարցը կրկին քննարկելու ժամկետի հաշվարկ դիտարկում են ոչ թե Առաջին ատյանի դատարանի որոշման կայացման պահը, այլ եթե այն բողոքարկվել է, ապա Վերաքննիչ կամ Վճռաբեկ դատարանների որոշումների կայացման պահը:

Վերոհիշյալ օրենսդրական վերլուծություններով ակնհայտ է, որ թե ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը, թե ՀՀ քրեակատարողական օրենսգիրքը պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու վերաբերյալ հարցը կրկին քննարկելու ժամկետի հաշվարկը դիտարկում են **դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից սկսած:**

Թերևս տարընթերցումների առիթ է հանդիսանում ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 115-րդ հոդվածի 13-րդ մասի «վերջնական դատական ակտ» արտահայտությունը: Քրեակատարողական հիմնարկները հիմնվելով հիշյալ արտահայտության վրա, որպես պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու վերաբերյալ հարցը կրկին քննարկելու ժամկետի հաշվարկ դիտարկում են նշված գործերով վերադաս դատարանների որոշումները (Առաջին ատյանի դաարանի որոշումը բողոքարկված լինելու դեպքում):

Նույնիսկ, եթե դիտարկենք, որ «վերջնական դատական ակտ» արտահայտությունը վերաբերվում է վերադաս դատարանների դատական ակտերին (բողոքարկման առկայության դեպքում), չնայած այն վիճելի է, ապա ակնհայտ է, որ առկա է իրավական հակասություն ՀՀ քրեական դատավարության 434-րդ հոդվածի 3-րդ և ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 115-րդ հոդվածի 13-րդ մասերի միջև:

Իրավական հակասությունների հետ կապված հարցերը կարգավորվում են Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին ՀՀ օրենքով, որի 40-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է հետևյալը.

1. Նորմատիվ իրավական ակտերի նորմերի միջև կոլիզիաների դեպքում, ըստ հերթականության, կիրառվում են հետևյալ կանոնները, ընդ որում, յուրաքանչյուր հաջորդ կանոնը կիրառվում է, եթե կիրառելի չէ նախորդ կանոնը՝

1) ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ իրավական ակտի նորմը.

2) ընդհանուր նորմի և հատուկ նորմի միջև կոլիզիաների դեպքում գործում է հատուկ նորմը, սակայն եթե նորմատիվ իրավական ակտն ունի ընդհանուր և հատուկ մասեր, ապա այդ մասերի նորմերի միջև կոլիզիայի դեպքում գործում են ընդհանուր մասի նորմերը.

3) ավելի վաղ ուժի մեջ մտած նորմատիվ իրավական ակտի նորմերը.

4) ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար բարենպաստ նորմատիվ իրավական ակտի նորմը, եթե այդ նորմի կիրառմամբ չեն շոշափվում այլ անձանց իրավունքները կամ օրինական շահերը:

Առնվազն երկու կետով հիմնավորվում է, որ պետք է կիրառելի լինի ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 434-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, քանի որ՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքն ուժի մեջ է մտել ավելի վաղ՝ 12.01.1999, իսկ ՀՀ քրեակատարողական օրենսգիրքը 10.02.2005թ.: ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 434-րդ հոդվածի 3-րդ մասը ֆիզիկական անձանց՝ այն է դատապարտյալների համար նախատեսում է առավել բարենպաստ պայմաններ, քան ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 115-րդ հոդվածի 13-րդ մասն այն ձևով, որով մեկնաբանում են քրեակատարողական հիմնարկների աշխատակիցները:

Վերոգրյալի հիման վրա, գտնում ենք, որ պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու վերաբերյալ հարցը կրկին քննարկելու ժամկետի հաշվարկի մեկնարկ պետք է դիտարկել Առաջին ատյանի դատարանի կողմից դատական ակտի կայացման պահը:

Հարգանքով՝

Խմբի նախագահ *Արայիկ Զալյան*